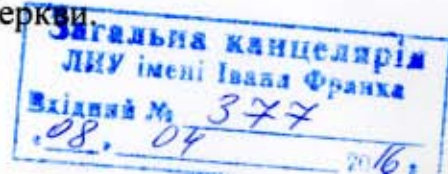

ВІДГУК
Офіційного опонента на
дисертацію
на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій
Лавриш Юліани Степанівни
ДІАЛОГІЗМ У НОВИХ МЕДІЯХ УКРАЇНИ
ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ:
РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ

Спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Актуальність дисертації. Представлена робота присвячена гостроактуальній темі – діалогізму в нових медіа як засобу комунікації Церкви і суспільства в Україні. Період дослідження охоплює 2000-2015 рр. І хоча дисертантка вказує, що розвиток спеціалізованих веб-ресурсів (релігійних у тому числі) починається з 2000 р., в роботі аналізуються найсучасніші події і матеріали в медіа, в яких вони віддзеркалились – Євромайдан, військові події на сході України; процес формування політичної нації і громадянського суспільства; вплив цих подій на стан суспільної думки; формування світогляду особистості та ін. Тому й актуальність наукового осмислення вказаних подій через медіа очевидна. Варто відзначити, що ця тема є цікавою не лише для фахівців із соціальних комунікацій. Сподіваємось, результати досліджень будуть у нагоді релігіє знавцям, представникам духовенства, політикам та ін. Юліана Лавриш, вивчаючи діалогізм на матеріалі новітніх медіа в релігійному аспекті, разом із тим, долучається до традиції, започаткованої в Україні ще на початку XVIII ст. Маємо на увазі той факт, що у 1714 р. в друкарні Києво-Печерської Лаври вийшла майже забута сьогодні книга Варлаама Голенковського «Диалогизм, или разговор духовный любителя с любовью» (Київ, 1714), яка перевидавалась кілька разів у XVIII- XIX ст.

Наукова новизна одержаних результатів безсумнівна. Необхідно наголосити на тому, що в роботі досліджено і типологізовано найважливіші сегменти дискурсів, а саме, «Церква–влада», «Церква–суспільство», а також висвітлено домінуючу тематику основних меседжів Церкви.

Не викликає жодного заперечення структура дисертація – вона логічно відображає процес дослідження і специфіку мислення науковиці; дозволяє максимально розкрити поставлені мету і завдання.

Чітко і безпомилково вказані **предмет і об'єкт дослідження**. Всі перераховані джерела відомі, їх легко знайти не лише в бібліотеці, але й в інтернеті, що може слугувати ще одним підтвердженням вірогідності роботи.

Доречними для реалізації мети і завдань дослідження вважаємо задекларовані методи, які названі у роботі – спостереження, порівняння, аналіз, синтез та ін. Проте серед методів дослідження ні в авторефераті, ні в тексті дисертації не назване анкетування, хоча весь третій розділ цієї роботи є глибоким аналізом анкетних даних. Тут спостерігаємо дивну картину, а саме: часто науковці-початківці декларують низку методів, а потім «забувають» про них, не користуючись ними у дослідженні. В даному випадку все навпаки – домінантний метод чомусь залишився на маргінесах. Хоча саме в його застосуванні розкрились інтелектуальні здібності дисертантки.

У першому розділі представленої роботи *«Теоретико-концептуальний аналіз проблеми: історіографічний аспект»* філософія діалогізму вивчається на працях Михайла Бахтіна, Мартіна Бубера, Фердінанда Ебнера, Франца Розенцвейга, Семена Франка та інших дослідників. Їх концепції стали методологічною основою для наукових пошуків. Юліана Лавриш глибоко вивчала і продумала філософію діалогізму, це відчувається в дисертаційному дослідженні, а також у її практичній роботі. Методологічну базу складають праці українських дослідників конфесійної преси і релігійної тематики в медіа. Ю.Лавриш безпомилково визначила праці ключових українських та закордонних авторів, які писали про релігійні медіа, втім, поза увагою залишились цікаві дисертаційні роботи С. Козиряцької *«Мережеві християнські видання в медіапросторі України: структурно-функціональні та типологічні особливості»* та О.Керц *«Римо-католицькі мас-медіа незалежної України: контент та аудиторія»*. Дисертації захищені у 2013 р. і

2014 р. відповідно і могли б бути серйозними чинниками для цього дослідження або ж для наукових дискусій.

Цікавим і науково обґрунтованим є прогноз щодо подальшого дослідження майбутніх комунікаційних дискурсів діяльності конфесійних веб-ресурсів, світських і суспільно-політичних сайтів, у яких висвітлюються різнобічні проблеми релігії. Як позитивний, сприймаємо той факт, що дослідниця наголосила на принципах подальшого розвитку діалогу між Церквою та суспільством у соціальних мережах та блогосфері. Також цінними для науки вважаємо окреслення змін моделей і стратегій комунікації в контексті запропонованих дискурсів і запропоноване коло тем для реального здійснення діалогізму Церкви і суспільства в інтернеті на кілька років уперед.

Логічним і науково обґрунтованим є аналіз комунікаційних дискурсів, дослідженню яких присвячений другий розділ *«Практичне осмислення діалогу «Церква-суспільство» через платформу нових медій (2000-2015 рр.)»*. Дисертантка безпомилково виокремлює найактуальніші аспекти діалогізму, філософські обґрунтовує їх, ілюструючи свої думки доречними прикладами з медіа. Багато уваги приділяється найбільш актуальним проблемам суспільного життя і тим аспектам, які хвилюють кожну людину. В той час, коли патріарх Кирил (Гундяєв) публічно заявляє про «глобальную ересь челокопкклонничества» (рос.) і відкидає принципи гуманізму, а отже, й спроби порозуміння, Юліана Лавриш наголошує на практичному осмисленні діалогу «церква – суспільство», з наукових позицій висвітлюючи найважливіші проблеми людства і особи в світлі релігії.

Варто зупинитись на третьому розділі дисертації *«Дослідження діалогізму між Церквою та суспільством: новомедійна платформа»*, в якому досліджуються основні аспекти діалогізму у форматі зворотнього зв'язку на платформі новітніх медіа. Цей розділ містить результати анкетування та опитування. Дисертантка не лише провела опитування, а класифікувала респондентів на «комунікаційні пари» (визначення Ю.Лавриш). Ця оригінальна методика, яка дозволила провести дослідження більш повно і структуровано.

За всіма ознаками: вибір респондентів; питання, поставлені в анкеті; закономірні висновки, яких дійшла дослідниця після обробки анкет та ін. доводить, що проведене експертне анкетування – складна робота, яка вимагає точності, інтелектуального багажу і вміння працювати з респондентами. Все це наявне в цьому розділі. Проте Юліана Лавриш уникає в роботі визначення «експертне». Тож виникає питання – як сама дослідниця класифікує цю частину роботи?

Під час прочитання і аналізу дисертаційного тексту виникли ще питання: Невже лише вихід на платформу Web 2.0 викликав такі кардинальні зміни моделей комунікації між Церквою і суспільством? І ще одне, не менша цікаве і важливе для розуміння висновків, зроблених у цій роботі: Церква – автономна інституція в Україні, проте це не означає, що вона перебуває поза межами суспільства. На нашу думку, в останні роки – саме ті роки, які досліджуються в дисертації – відбулись кардинальні зміни у відносинах між Церквою і суспільством. Чи впливають на ці зміни саме нові медії? Чи не перебільшена їх роль у процесі діалогізму?

Будь-яке дисертаційне дослідження викликає роздуми, які призводять до зауважень. Крім вже означеного нами – на нашу думку, варто було б більш серйозно і докладно попрацювати з бібліографією, маємо ще одне. Опитування, на якому ґрунтується третій розділ, проведено переважно серед респондентів, які пов'язані з навчальними закладами Львова. Без сумнівів, Львів є потужним виразником суспільної думки і, сподіваюсь, не помилюсь, якщо відзначу, що саме в Галичині великою мірою формуються домінанти суспільної думки. Втім, робота було б більш глибокою і висновки – переконливими, якби приділялась увага й іншим областям України. В дисертації надані практичні рекомендації формування нового іміджу релігійного середовища; для поліпшення і поглиблення навчального курсу

«Релігійна журналістика» для студентів галузі підготовки «Журналістика та інформація»; для роботи духовенства у медіа, конфесійних журналістів і працівників ЗМІ, які спеціалізуються на релігійній тематиці. Всі практичні рекомендації слушні і, сподіваюсь, стануть у нагоді тим, кому вони

рекомендовані. Як відомо, публікації цієї авторки постійно з'являються на шпальтах газети «День». Вони представлені у Додатках. Церковна проблематика в них висвітлена на високому рівні і спонукає численну аудиторію цієї газети до роздумів, отже, сприяє діалогізму.

Дисертаційна робота на тему « Діалогізм у нових медіях України як засіб соціальних комунікацій: релігійний аспект» виконана вперше і поглиблює існуючі знання з соціальної комунікації, а саме є суттєвим внеском до науки.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливу наукову проблему, яка полягає у розкритті сутності діалогізму між Церквою і суспільством сучасної України.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Діалогізм у нових мерях України як засіб соціальних комунікацій: релігійний аспект», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій, відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року, а її авторка – Лавриш Юліана Степанівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.04 – теорія та історія журналістики .

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук,

професор кафедри соціальних комунікацій

Інституту журналістики

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

А.А.Бойко

Гідане Гаскун *Б. Гусак* - *Зарацький Н.В.*